

Höstvete

Anders Ericsson, Hushållningsällskapet, HS Konsult

Brödvete: Olivin hade en ovanligt låg skörd 2008 och överträffas i stort sett i hela Mellansverige av såväl Ellvis som Gnejs, både 2008 och sett över en längre period.

Fodervete: Den nya brittiska sorten Oakly har en mycket hög avkastningspotential men är fortfarande oprövad, framförallt när det gäller vinterhärdigheten. Opus och Harnesk är två mer beprövade alternativ med Skalmeye som komplement i Västsverige.

Efter en på många håll regnig september, och sena utsädesleveranser, så såddes i slutet av september och början av oktober 19 höstveteförsök i serien L7-101 med ett 20-tal marknadssorter och tidigare provade sorter samt sex stycken L7-1017 med 15 nya sorter. Den sena sådden till trots så fick de flesta försöken en bra utveckling tack vare det milda vädret men på de två nordligaste platserna i Dalarna och Gävleborg han inte bestånden etablera sig och fick lov att kasseras. April gav grödorna en bra start även om det var varmt och torrt i slutet av månaden. Torkan fortsatte in i maj och under resten av försommaren så föll regnet sparsamt och lokalt. Framför allt i västra Sverige höll torkan i sig så länge att den påverkade höstvetets skörd och ett par försök blev så skadat att det senare ströks. En positiv effekt av det torra vädret var att svampangreppen nästan helt uteblev. Följaktligen så blev merskördarna av de standardiserade blockbehandlingarna låga, utan tydliga skillnader mellan olika sorter och resultaten redovisas ej.

Efter den torra, och på slutet, varma sommaren så kom regnen. Medan lantbrukarna och försökspatrullerna finputsade skörde-

tröskorna inför en förväntat tidig skörd och falltalen i vetet byggdes upp i det vackra vädret så tornade molnen upp sig, för att sedan dagligen under en månads tid avge sitt innehåll i form av regn och hagel av all de slag. Allt från fint duggregn som kröp allra längst in i axet till störtregn som gjorde åkarna oframkomliga, avbrutet av hagelskurar som jämnade fält med marken och gjorde skörden inte bara omöjlig utan onödig, då alla kärnor låg på marken. Falltalen föll som stenar, groddarna bröt fram ur axen och leran kletade fast på de tröskor som vågade sig ut mellan skurarna, samtidigt som de grodda vetekärnorna bildade klister i tömningsrör och spannmålsskruvar. Kort sagt: Besvärligt! Att det under dessa synnerligen besvärliga förhållanden endast var ett försök som blev så skadat (av hagel) att resultatet inte går att använda, är ett gott betyg för försöksvärdar och försökspatruller som tillsammans gjorde det bästa möjliga av en besvärlig situation.

Skördenivåerna i försöken var goda till mycket goda med rekordskördar på flera håll. Högsta försöksskörderna uppmättes i sorten Oakley med 14130kg i ett försök i Östergötland och sorten avkastade över 10 ton i ytterligare fem försök!

I tabell 1 så redovisas alla sorter som provats i det Mellansvenska området uppdelat i grupper. Första gruppen omfattar marknadssorter i hela området, därefter regionalt provade marknadssorter, kommande sorter samt utgående och helt nya sorter. Av marknadssorterna så avkastade Harnesk, Ellvis och Opus något högre än mätaren Sortblandning (Olivin, Harnesk, Tulsa & Opus) medan Skalmeye och Tulsa hamnade någon procent under. Olivin, Mulan och Kranich gick sämre och hade en avkastning som låg sju till tio procent

Tabell 1. Höstvetete. Avkastning 2008 Område D-G Obehandlat och behandlat.

Antal försök	Provas i område	Sort		Relativ skörd Obehandlat	Relativ skörd Behandlat	Relativ skörd Medeltal
24	D, E, F, G	Sortblandning	kg/ha	9 710	9 920	9 870
			Rel.tal	100	100	100
19	D, E, F, G	SW	Harnesk	102	104	102
13	D, E, F, G	SSD	Ellvis	101	103	101
13	D, E, F, G	SSD	Opus	99	103	101
13	D, E, F, G	SSD	Skalmeje	98	102	99
13	D, E, F, G	SW	Tulsa	97	100	99
24	D, E, F, G	SSD	Olivin	92	93	93
13	D, E, F, G	SSD	Mulan	91	92	92
13	D, E, F, G	SW	Kranich	89	92	91
9	D, E, F *2	SW	Gnejs	99	101	101
4	F,G *1	SW	Kosack	92	92	92
13	D, E, F, G	SW	Oakly (W 118)	102	105	104
13	D, E, F, G	SW	Hereford	94	98	95
13	D, E, F, G	SSD	Akteur	89	92	90
13	D, E, F, G	SW	Boomer	87	86	86
4	F*1	SW	Toras	98	99	98
13	D, E, F, G	SSD	Akratos	96	95	95
13	D, E, F, G	SSD	Jenga	92	94	93
13	D, E, F, G	SW	Magnifik	93	93	93
5	D, E, F	DLA	Audi	101	106	103
5	D, E, F	SW	SW 52747	100	104	102
5	D, E, F	SW	SW 53114	102	102	102
5	D, E, F	SW	lp227.1.03	99	101	100
5	D, E, F	SSd	Plutos	99	102	100
5	D, E, F	DLA	Ambition	98	100	99
5	D, E, F	SW	Maraton	99	99	99
5	D, E, F	DLA	PAJ 703-673S	99	98	98
5	D, E, F	SW	SW 53092	97	97	97
5	D, E, F	SSd	Fru ment	101	92	96
5	D, E, F	SSd	Kerubino	98	94	96
5	D, E, F	DLA	Skagen	96	96	96
5	D, E, F	SW	SW 51588	95	96	95
5	D, E, F	SW	Kuban	92	94	93
5	D, E, F	SSd	Papageno	93	94	93
5	D, E, F	SSd	Retro	86	85	85

*1 Endast Sveaförsöken

*2 Ej Sveaförsöken

lägra än mätaren. Gnejs hade en avkastning i nivå med mätaren i sitt provningsområde medan Kosack hamnade drygt fem procent under mätaren i medeltal. Av de kommande sorterna så utmärker sig Oakley åter som en högavkastande sort medan övriga inte når upp till mätarens nivå. I förstaårs materialet så finns det en rad intressanta sorter som kommer att provas vidare men också en del som inte höll måttet och kommer att sorteras bort.

En uppdelning av sorterna efter användningsområde och tidighet åskådliggörs i figur ett till tre och sorterna är uppdelade i brödsorter (Olivin, Ellvis, Kranich och Gnejs), fodersorter (Harnesk, Tulsa, Opus, Skalmjeje och Oakley) och tidiga sorter (Mulan, Kranich och Gnejs). I figur 1 så redovisas brödsorternas avkastning försöksvis jämfört med mätaren som i varje försök har relativt 100. Som synes så har Ellvis fungerat mycket bra i hela området detta år och är den högst avkastande sorten i 11 av 14 försök. Gnejs, som inte är provad i Sveaområdet, är den sort som klarade sig näst bäst. Högsta avkastning i två försök i Örebro, likvärdig med Ellvis i ytterligare tre försök och näst bästa sort i de resterande försök. Olivin, som hade det sämsta året någonsin, når inte i något försök upp till mätaren och Kranich är i 9 av 14 försök den lägst avkastande brödvetesorten.

Figur 2 som visar fodersorternas avkastning är inte lika entydig. Den nya sorten Oakley har gått klart bäst i ett område från södra Södermanland via Öst- och Västergötland till Örebro medan sorten inte presterat lika bra från Mälaren och norr ut. Harnesk är en stabil sort över hela området med sitt starkaste fäste norr om Mälaren där sorten hade högst avkastning i tre av fyra försök. Övriga sorter är tämligen likvärdiga detta år, möjligen med ett litet plus för Opus.

I figur 3 jämförs de tre tidigaste sorternas avkastning och detta år är Gnejs tämligen klar vinnare i klassen ”Avkastning hos tidiga

sorter” med åtta av tio möjliga förstaplats. Tyvärr är ju, som redan nämnts, sorten inte provad norr om Mälaren så hur Gnejs fungerar där vet vi inte. Mulan och Kranich hade detta år en likvärdig avkastning.

I tabell 2 redovisas flerårsmedeltal samt de senaste tre årens medelskördar områdesvis. Nedan kommenteras tabellen områdesvis.

Område C. I område C ligger det 1 försök/år i Mellansvensk regi medan övriga försök ingår i Animaliebältets försöksregion. För ytterligare information om C-området hänvisas till Animaliebältets försöksrapport.

Område D. Skördenivån låg i årets försök mycket högt, över 12 ton för mätaren Sortblandning. Bland brödvetesorterna är Ellvis den högst avkastande sorten följt av Gnejs och Olivin. Av fodersorterna är Oakley överlägsen medan Opus är den högst avkastande etablerade sorten. Både Ellvis och fram för allt Oakley är nya och har inte utsatts för någon riktigt tuff vinter så en viss försiktighet kan vara på sin plats.

Område E. Skördenivåerna i E-området var 2008 avsevärt lägre än längre öster ut och mätaren nådde inte upp till sitt femårsmedeltal. Flertalet sorter överträffade mätaren men Kranich och Olivin nådde inte upp till mätarens nivå. Sett över flera år så är bilden liknande den i D-området när det gäller brödsäd nämligen Ellvis följt av Gnejs och Olivin med den viktiga skillnaden att Gnejs inte är lika väl provad. För foderproduktion så är även här nykomlingen Oakley stark men Skalmjeje fungerar också bra och är betydligt mer provad. Opus och Tulsa är ganska likvärdiga medan Harnesk fallit tillbaka något.

Område F. F-området hade en skörd i nivå med femårsmedeltalet trots besvärliga skördeförhållanden. Helhetsbilden för brödsäd

**Tabell 2. Höstvete. Avkastning områdesvis 2004-2008 samt 5-årsmedeltal.
Mätare: Sortblandning**

Sort/Årtal	C-omr. Medel 2004- 2008	D-området				E-området			Medel 2004- 2008
		2006	2007	2008	Medel 2004- 2008	2006	2007	2008	
Sortbl. kg/ ha	6 790	6 760	9 770	12 340	9 740	7 710	8 620	7 990	8 140
Rel.tal	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ellvis	106	113	104	102	104	118	106	104	106
Harnesk	99	98	97	104	100	89	96	101	98
Kranich				89	96			94	97
Mulan	98	100	105	87	98	109	106	99	104
Olivin	99	114	96	93	99	106	99	90	98
Opus	106	109	102	102	104	103	102	104	104
Skalmeje	104	105	106	97	102	116	108	106	108
Tulsa	101	101	101	97	102		105	101	102
Gnejs		100	102	98	100			101	106
Kosack	100				99				96
Akteur			96	83	93		98	96	98
Boomer			96	94	98			81	93
Hereford			115	105	115			91	
Oakly			111	112	116		116	108	113

**Tabell 2 forts. Höstvete. Avkastning områdesvis 2004-2008 samt 5-årsmedeltal.
Mätare: Sortblandning**

Sort/Årtal	F-området				G-området	
	2006	2007	2008	Medel 2004-2008	Medel 2004-2008	
Sortbl. kg/ha	8 590	8 910	9 200	8 980	6140	
Rel. tal	100	100	100	100	100	
Ellvis	105	98	100	101		
Harnesk	99	102	103	102	105	
Kranich		92	89	96		
Mulan	103	97	90	98	93	
Olivin	102	96	93	98	97	
Opus	107	100	99	103	92	
Skalmeje	100	98	98	99		
Tulsa		99	98	101		
Gnejs		97	102	102		
Kosack	102	93	91	96	98	
Akteur		94	90	95		
Boomer		91	84	95		
Hereford		112	93	103		
Oakly		108	101	107		

är likartad med övriga områden med Ellvis som högst avkastande sort följd av Olivin och Gnejs. Skillnaderna är dock inte lika stora och avsaknaden av Gnejsresultat från Sveaområdet gör resultaten mer osäkra. På fodersidan är Oakley inte lika överlägsen utan Opus, Harnesk och Tulsa ligger ganska nära med Skalmeje strax därefter.

Område G. Endast femårsmedeltalet redovisas då det endast skördas ett höstveteortförsök per år i området. Harnesk är den klart högst avkastande sorten och är förstahandsvalet för foderproduktion. Olivin och Kosack är ungefär likvärdiga avkastningsmässigt för brödveteproduktion.

Sorternas kvalitets- och beståndsegenskaper redovisas i tabell 3 och 4.

Marknadssorter

SORTBLANDNING består 2008 av en blandning av Olivin, Harnesk, Tulsa och Opus. Blandningen är komponerad för att ge så lite mellanårsvariationer som möjligt och för att fungera över hela landet. Sorterna kan bytas ut mellan åren.

ELLVIS (SSd) är ett tidigt mognande stråstyvt brödvete, med mycket bra avkastning. Stråstyrkan är bra, proteinhalt och rymdvikt medelgoda och falltalet högt

GNEJS (SW) är en mycket tidig kortvuxen brödvetesort med bra avkastning och medelgod vinterhärdighet. Stråstyrkan är mycket bra, proteinhalt och rymdvikt medelgoda.

HARNESK (SW) är kortstråig, medeltidig foder- och brödvetesort med god vinterhärdighet. Avkastningen hög/mycket hög, stråstyrkan god, rymdvikten och proteinhalten är något låg.

KOSACK (SW) är en långstråig, sent mognande, vinterhärdig, stråstyv sort som ger en stabil avkastning. Den har relativt goda bakningsegenskaper och klassas som kvalitetsvete trots att proteinhalten är något låg.

KRANICH (SW) är en mycket tidigt mognande kortvuxen brödvetesort med bra falltal och proteinhalt. Rymdvikten och stråstyrkan är medelgoda.

Tabell 3. Höstvete. Beståndsegenskaper för olika sorter. Femårsmedeltal från område D-G 2004-2008

Sort	Planttäthet Vår %	Strå- styrka %	Strå- längd cm	Mognad dagar	Vattenhalt Skörd %
Sortblandning	88	92	74	322	18,7
Akteur	89	97	83	320	18,3
Boomer	83	93	67	320	18,7
Ellvis	89	95	74	321	18,4
Gnejs	87	100	71	321	18,2
Harnesk	85	92	67	322	18,4
Hereford	88	89	73	321	19,5
Kosack	86	85	97	325	19,9
Kranich	88	90	70	321	18,2
Mulan	88	96	76	320	18,4
Oakly	89	98	64	321	19,1
Olivin	88	88	82	322	18,6
Opus	88	91	74	321	18,4
Skalmeje	86	98	73	323	19,0
Tulsa	83	100	62	322	18,9

MULAN (SSd) är ett mycket tidigt mognande medellångt stråstyvt vete för främst foder/stärkelseproduktion. Avkastningen är medelhög och kvalitén medelgod.

OAKLEY (SW) är en mycket högavkastande foder-/stärkelsevete med medelsen mognad, strået är kort och styvt. Stärkelsehalten är medelhög, kärnan stor och proteinhalten och rymdvikten är låga. Endast provad två år.

OLIVIN (SSd) är en högavkastande, vinterhärdig sort med medelgod stråstyrka, medellångt strå och medeltidig mognad. Avkastningen är hög och kvalitetsegenskaperna är mycket goda.

OPUS (SSd) är en mycket högavkastande foder-/stärkelsevete med tidig mognad, strået är medellångt och något svagt. Stärkelsehalten är hög, proteinhalten och rymdvikten är låg.

SKALMEJE (SSd) är ett högavkastande medelsent fodervete med god stråstyrka. Stärkelsehalten är hög.

TULSA (SW) är en mycket kortstråig, stråstyvt högavkastande sort för främst foder/stärkelseproduktion. Avkastningen är hög till mycket hög, rymdvikten medelmåttig och tusenkornvikten låg.

Övriga sorter

AKTEUR (SSd) är ett medellångt, tidigt mognande brödvete med hög proteinhalt och stor kärna. Klassa som E-vete.

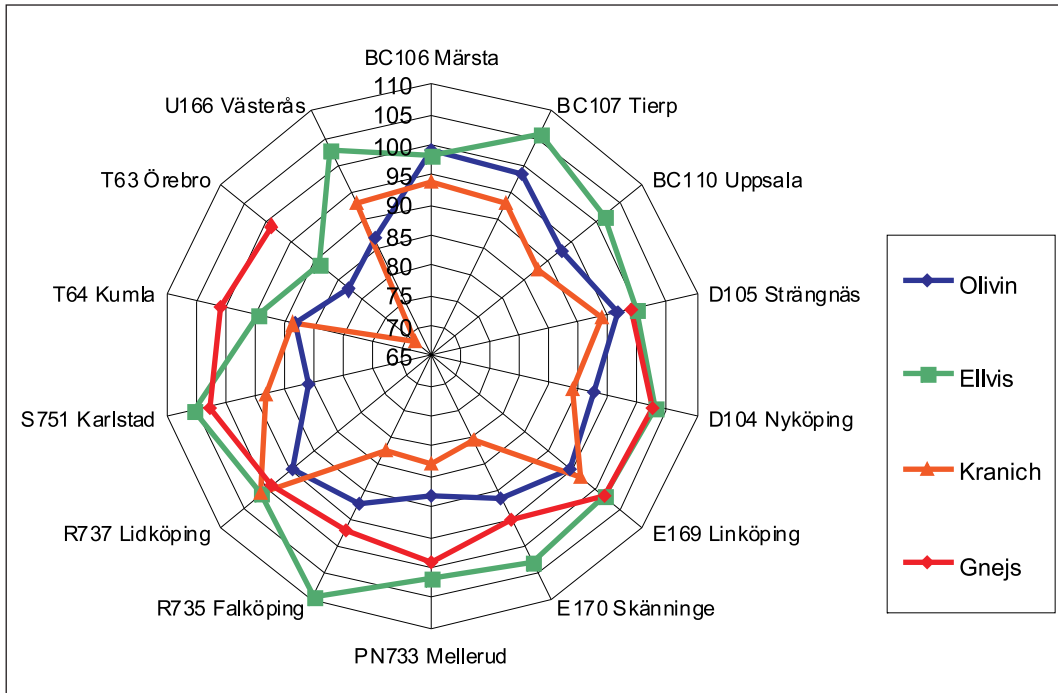
MAGNIFIK (SW) är ett medellångt, stråstyvt brödvete med stinksotsresistens. Mognaden är medelsen, falltalet något lågt medan rymdvikten och proteinhalten är medelhöga. Tänkbar ersättare till Stava i ekoodling.

Övriga sorter är endast provade ett till två år i området eller ej längre aktuella i området.

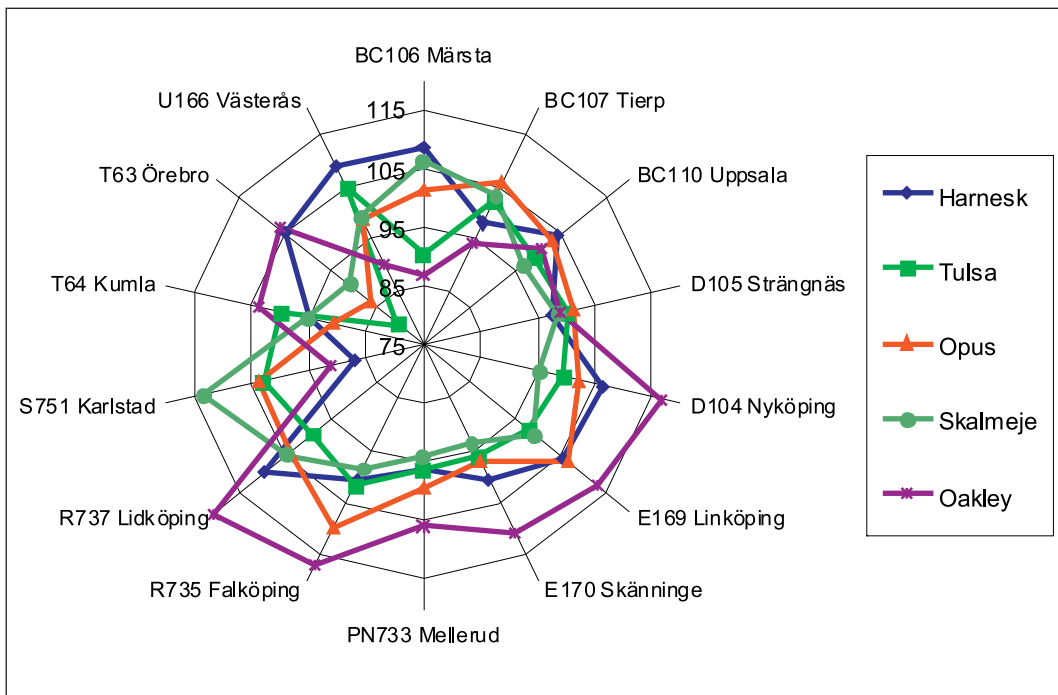
Tabell 4. Höstvete. Kvalitetsegenskaper hos olika sorter. Femårsmedeltal från område D-G 2004-2008

Sort	Liter- vikt g	Tusen- kornvikt g	Fall- tall sek.*	Protein- halt % av ts	Stärkelse- halt % av ts	Huvudsakligt användnings- område
Sortblandning	787	43,3	314	11,6	71,6	
Akteur	801	49,4	349	12,5	71,4	Bröd
Boomer	783	44,7	326	11,7	72,2	
Ellvis	781	43,8	348	11,6	71,5	Bröd
Gnejs	782	43,4	311	11,3	71,9	Bröd
Harnesk	779	42,7	329	11,2	71,7	Foder/Bröd
Hereford	739	47,6	190	10,8	72,3	Foder
Kosack	808	43,8	310	11,6	71,3	Bröd
Kranich	780	42,6	370	12,0	72,2	Bröd
Mulan	778	46,7	268	11,6	71,4	Foder/Bröd
Oakly	759	46,0	191	10,4	72,2	Foder
Olivin	806	43,4	329	12,1	71,4	Bröd
Opus	774	48,1	293	11,2	72,6	Foder/Bröd
Skalmeje	784	43,3	337	11,2	73,2	Foder
Tulsa	789	39,6	305	11,6	71,6	Foder

*Hela Sverige

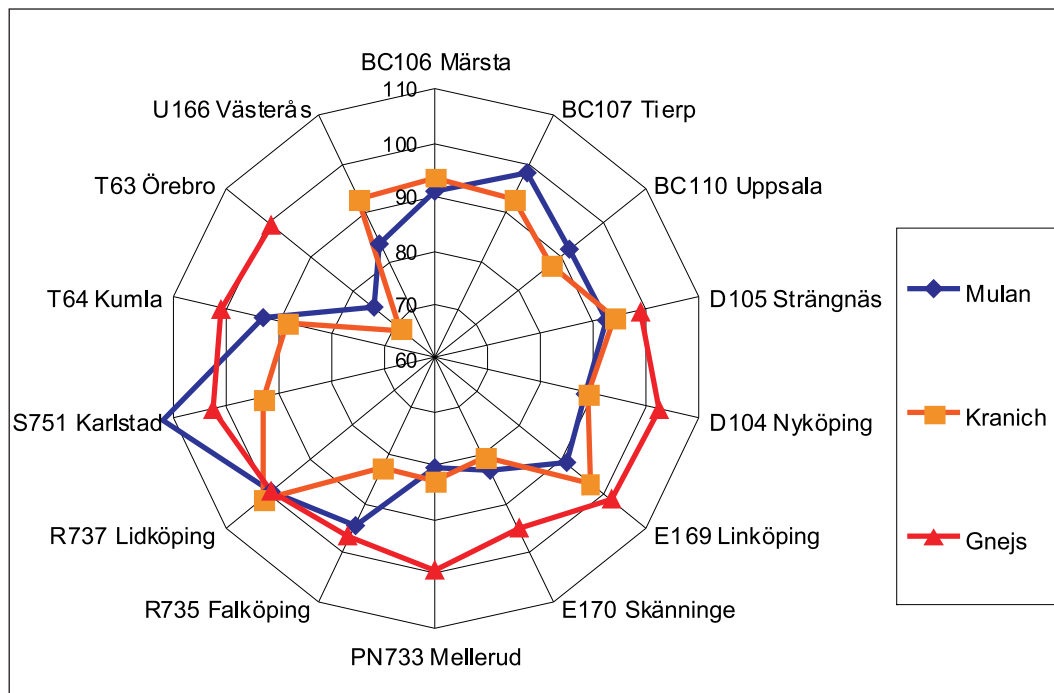

Figur 1. Höstvete: Avkastning försöksvis för brödvetsorter 2008.

Figur 2. Höstvete: Avkastning försöksvis för fodervetesorter 2008.

Figur 3. Höstvetete: Avkastning försöksvis för tidiga sorter 2008.

